

Menettelyohjeita terapeuteille Kelan kuntoutuspsykoterapian toteuttamiseen liittyen 9/2020

2.9.2020

Sisällysluettelo

1	Yleistä kuntoutuspsykoterapiasta	4
1.1	Mitä Kela voi korvata kuntoutuspsykoterapiana	4
1.2	Mitä Kela ei korvaa kuntoutuspsykoterapiana	4
1.3	Kerrat ja enimmäiskorvausaika.....	5
1.4	Hyvä kuntoutuskäytäntö	5
1.5	Arviointikäynnit.....	5
1.6	Terapiapäätös	5
1.7	Terapeutin ja asiakkaan välinen terapiasopimus.....	5
1.8	Kuntoutuspsykoterapia etäkuntoutuksena.....	6
1.9	Kuntoutuspsykoterapia ulkomailla.....	7
1.10	Laitoshoido	7
1.11	Yhteydenpito.....	8
2	Terapian toteutus.....	8
2.1	Yksilöterapia	8
2.2	Perheterapia	8
2.3	Paripsykoterapia.....	8
2.4	Kuvataideterapia	9
2.5	Muutokset terapiassa	9
2.6	Terapiapalautteet.....	9
2.7	Potilasasiakirjamerkinnot.....	9
2.8	Terapiakäynnin kesto.....	10

3	Terapiakustannusten korvaaminen	10
3.1	Hoito- ja ohjausneuvottelut hoitavalla taholla.....	10
4	Terapiakustannusten laskuttaminen	10
4.1	Tilityslomakkeiden ja terapiapalautteiden postittaminen.....	11
5	Terapeutin toiminta.....	11
5.1	Terapeutin terveydentila	11
5.2	Terapeutin tietoihin esto Kelan kuntoutuksen palveluntuottajarekisteristä	11
5.3	Tietojen poisto Kelan kuntoutuksen palveluntuottajarekisteristä	12

1 Yleistä kuntoutuspsykoterapiasta

Ohje sisältää seuraavia osa-alueita.

1.1 Mitä Kela voi korvata kuntoutuspsykoterapiana

Lähtökohtana on, että tuetaan vain yhtä terapiaa kerrallaan.

- Yksilöterapiaa (aikuiset ja nuoret)
 - Yksilöterapian rinnalla voidaan tukea myös perhe- ja pariterapiaa
- Ryhmäterapiaa (aikuiset ja nuoret)
 - Ryhmäterapian rinnalla voidaan tukea myös perheterapiaa
- Perheterapiaa (aikuiset ja nuoret)
 - Perheterapian rinnalla voidaan tukea myös yksilö- tai ryhmäterapiaa
- Pariterapiaa (aikuiset ja nuoret)
 - Pariterapian rinnalla voidaan tukea myös yksilöterapiaa
- Kuvataideterapiaa yksilö- ja ryhmäterapiana (aikuiset ja nuoret)
- Musiikkiterapiaa yksilö- ja ryhmäterapiana (nuorille)
- Nuorten terapioihin liittyviä vanhempien ohjauksikäyntejä (enintään 20 vuodessa)

1.2 Mitä Kela ei korvaa kuntoutuspsykoterapiana

Esimerkiksi:

- Aikarajoitteista, **potilaan hoitoon kuuluvaa** lyhytterapiaa **ei korvata** (sen sijaan lyhytkestoista kuntoutuspsykoterapiaa voidaan korvata)
- Hevosavusteista psykoterapiaa ei korvata
- Psykodraamaa
- Terapiaa, joka sisältää sekä yksilö- että ryhmätapaamisia
- Kahden tai useamman terapeutin toteuttamaa ryhmäterapiaa
- Kuntoutuspsykoterapiaa ulkomaille > kts. kuntoutuspsykoterapia etäkuntoutuksena
- Psykoterapiaopintoihin liittyvää kuntoutuspsykoterapiaa

Kela ei korvaa peruuntuneita terapiakäyntejä.

1.3 Kerrat ja enimmäiskorvausaika

Terapiaa korvataan enintään 80 kertaa vuodessa ja enintään 200 kertaa 3 vuodessa. Terapiaa on mahdollista korvata enintään 3 vuoden ajan.

Kuntoutuspsykoterapia voi toteutua myös lyhytkestoisena terapiana. Jos terapian tarve lyhytkestoisen terapian jälkeen edelleen jatkuu, käytettävissä on vielä kaksi vuotta, joiden aikana voi toteutua enintään 80 käyntikertaa/vuosi. Lyhytkestoinen terapiajakso mukaan lukien käyntikertoja voi kertyä yhteensä enintään 200.

Kuntoutuspäätökseen ei kirjata erikseen kertoja/vuosi tai kertoja/viikko. Kaikkiin päätöksiin kirjautuu ainoastaan tieto edellä mainituista enimmäiskerroista, joiden puitteissa terapiaa voidaan toteuttaa.

Uusi enintään 3 vuoden mittainen terapiajakso voidaan myöntää erityisistä syistä aikaisintaan, kun edellisen jakson päättymisestä on kulunut vähintään viisi vuotta.

1.4 Hyvä kuntoutuskäytäntö

Terapia tulee toteuttaa hyvän kuntoutuskäytännön ja ohjeiden mukaisesti, kuntoutus-suositus/lääkärintlausunto huomioiden.

Kela voi järjestää hyvän kuntoutuskäytännön mukaista, vaikuttavaa kuntoutusta. Hyvän kuntoutuskäytännön mukainen terapia on tieteelliseen tai kokemusperäiseen näyttöön perustuvaa vakiintunutta toimintaa.

1.5 Arviointikäynnit

Terapiasuhteen aloittamista edeltävät arviointikäynnit eivät ole kuntoutuspsykoterapiana korvattavia.

1.6 Terapiapäätös

Kuntoutuspäätös tehdään vuodeksi kerrallaan ja vuodessa on käytettävissä enintään 80 käyntikertaa. Kuntoutuksen aikaa voidaan tarkistaa ainoastaan päätöksen voimassaoloaikana.

Kuntoutusasiakkaan terapiapäätös tehdään aina tietyille terapeutille, ei koskaan yritykselle.

- Yrityksessä palkattuna työntekijänä toimivat terapeutit hoitavat jokainen omat henkilökohtaiset asiakkaansa > jos terapeutti vaihtaa työpaikkaa, asiakas menee halutessaan mukana.

1.7 Terapeutin ja asiakkaan välinen terapiasopimus

- Terapian sopimusehdoista ja laskutus käytännöistä on hyvä sopia jo arviointikäynnin yhteydessä, ennen terapian aloitusta.

- Sopimukseen on hyvä kirjata terapian toteuttamiseen liittyvät käytännön asiat, esim. lomat, terapiakäynnin peruminen, korvaukset peruuntuneista käynneistä.
- Kela suosittelee, että sopimus tehdään kirjallisesti.
- Sopimuksesta annetaan kopio asiakkaalle.

1.8 Kuntoutuspsykoterapia etäkuntoutuksena

Yksilö-, perhe-, pari tai ryhmäpsykoterapiana myönnettyä kuntoutuspsykoterapiaa on mahdollista toteuttaa reaaliaikaisena etäkuntoutuksena.

Terapiaistunnot toteutuvat tällöin kuvallisen yhteyden välityksellä, siten että asiakas/asiakkaat ja palveluntuottaja ovat samanaikaisesti (reaaliaikaisesti) yhteydessä toisiinsa. Puhelimitse, ilman kuvallista yhteyttä toteutunutta terapiaa ei korvata.

Terapeutin ja asiakkaan tulee sopia etäkuntoutuksena toteutettavasta terapiasta.

Kuntoutuspsykoterapia tulee aina aloittaa kasvokkaisilla tapaamisilla. Näitä kasvokkaisia terapiatapaamisia on oltava terapian alkaessa vähintään kaksi.

Ainoastaan seuraavanlaisissa tilanteissa voi kuntoutuspsykoterapian aloittaa etäkuntoutuksena suoraan, ilman kasvokkaisia tapaamisia:

- asiakkaan omalla asuinalueella (= oman kunnan tai oman kuntayhtymän alue) ei ole saatavilla kuntoutuspsykoterapeuttia, joka voisi tarjota asiakkaan terveydentilan edellyttämää vaikuttavaa kuntoutusta
- asiakkaan omalla asuinalueella ei ole saatavissa kuntoutuspsykoterapiaa hänen omalla äidinkielellään
- asiakkaalla on fyysinen tai psyykinen liikkumisen rajoite

Kuntoutuspsykoterapian toteuttaminen etäkuntoutuksena edellyttää, että:

- asiakkaat tietävät terapian aloittaessaan, että terapia toteutuu pääosin reaaliaikaisena etäkuntoutuksena,
- asiakas, molemmat puoliset (paripsykoterapia), jokainen perheenjäsen (perheterapia) tai jokainen ryhmän jäsen (ryhmäterapia) on halukas osallistumaan reaaliaikaiseen etäkuntoutukseen,
- jokaisella terapiaan osallistuvalla jäsenellä on mahdollisuus ja tekniset valmiudet osallistua etäkuntoutukseen **ja**
- jokaisella terapiaan osallistuvalla on mahdollisuus käyttää tilaa, josta hän voi osallistua etäkuntoutukseen yksityisyydensuoja huomioiden
- asiakkailla on mahdollisuus myös kasvokkaiisiin tapaamisiin terapian kuluessa.

Terapeutin tulee huolehtia siitä, että hänellä on ajantasainen toimintamalli reaaliaikaisen etäkuntoutuksen aikaisia hätätilanteita varten

- esimerkiksi jos asiakas etäyhteyden päässä ahdistuu tai saa paniikkikohtauksen (asiakasturvallisuus).

Lisäksi hänelle tulee olla toimintamalli tilanteeseen

- jossa asiakkaalla/asiakkailla on teknisiä haasteita, ettei terapia-aikaa mene teknisten ongelmien ratkomiseen

Etäkuntoutus on samalla tavoin luottamuksellista kuntoutusta kuin kasvokkain toteutettu kuntoutus. Etäkuntoutus tulee toteuttaa niiden ohjeiden mukaisesti, jotka Valvira on antanut [potilaille annettavista terveydenhuollon etäpalveluista](#). Terapeutin pitää huolehtia siitä, että jokaisen asiakkaan kohdalla tietoturva on Valviran ohjeiden mukainen ja asiakkaiden yksityisyydensuoja säilyy.

Etäkuntoutuksessa käytettävän tietoliikenneyhteyden tulee olla salattu. Mikäli toimitaan suljetun verkon ulkopuolella, yhteys muodostetaan joko VPN -yhteydellä tai TLS -protokollan avulla. Vastuu tietosuojasta ja tietoturvallisuudesta on palveluntuottajalla. Kela ei korvaa suojatun yhteyden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

1.9 Kuntoutuspsykoterapia ulkomailla

Kuntoutuspsykoterapiaa voidaan korvata **etäkuntoutuksena** myös silloin, jos asiakas esimerkiksi opiskelee tai on töissä ulkomailla.

Edellytyksenä on, että asiakas on edelleen vakuutettuna Suomessa ja terapeutti työskentelee Suomessa.

Etäkuntoutuksena ulkomaille toteutettua kuntoutuspsykoterapiaa koskevat samat ohjeet, jotka on edellä kerrottu korvaamisen edellytyksistä Suomessa. Kuntoutuspsykoterapia ulkomaille voi alkaa suoraan etäkuntoutuksena ilman edeltäviä kasvokkaisia tapauksia.

KKRL 16 §:ää ei sovelleta kuntoutuspsykoterapiaan eikä vakuutetulle korvata muutoin ulkomailla annettua kuntoutuspsykoterapiaa.

1.10 Laitoshoito

- Ympäri vuorokautisen psykiatrisen osastohoidon aikana ei korvata kuntoutuspsykoterapiaa. Terapia voi jatkua, kun osastohoito päättyy ja kuntoutujan tilanne on siinä määrin kohentunut, että kuntoutuspsykoterapia on jälleen tarkoituksenmukaista.
- Avomuotoisen hoidon aikana, kuten esimerkiksi päiväosasto- tai kotisairaalahoidon aikana, terapian tukemista on mahdollista jatkaa. Tämä edellyttää, että terapia ei toteudu päivittäisen osastolla olon aikana. Jatkamisen tarkoituksenmukaisuus arvioidaan aina tapauskohtaisesti kuntoutujan kokonaistilanne huomioon ottaen ja yhteistyössä terapeutin ja hoitavan tahon kanssa

- Laitoshoidon alkamisesta tulee aina viipymättä ilmoittaa Kelaan.

1.11 Yhteydenpito

- Hoito- ja ohjausneuvottelut > sovitusti asiakkaan ja hoitavan tahon kanssa.
- Jos terapiasuosituksesta olennaisesti poiketaan > yhteys hoitavaan tahoon ja Kelaan.
- Jos asiakkaan tilanne olennaisesti muuttuu > yhteys hoitavaan tahoon ja Kelaan (esim. laitushoito ja päihdeongelmat).

2 Terapian toteutus

Terapeutti voi antaa Kelan kuntoutuspsykoterapiana vain sitä terapiaa, johon hänellä on koulutus. Lisäksi edellytetään, että terapeutilla on voimassa oleva vahvistus Kelan kuntoutuksen palveluntuottajarekisterissä siihen terapiaan, jota hän Kelan asiakkaille antaa.

Esim. perheterapeutti ei voi antaa yksilöterapiaa perheterapeuttisin menetelmin, ellei hänellä ole yksilöterapeutin koulutusta.

2.1 Yksilöterapia

Yksittäisille terapiakäynneille on mahdollista, terapeutin ja asiakkaan harkinnan perusteella, pyytää mukaan myös asiakkaan puoliso tai perhe, silloin kun se terapian etene-
misen kannalta on tarpeen.

2.2 Perheterapia

Perheterapia toteutuu terapeutin ja perheen välisen vuorovaikutuksen kautta siten, että terapeutti tapaa yhtä aikaa terapiaistunnoissa useampaa perheenjäsentä. Perheterapiaan voi osallistua kuntoutujan lisäksi esim. puoliso, kuntoutujan vanhemmat ja tarvittaessa sisaruksia. Kyse on perheen terapiasta, jossa pääasiallisesti työskennellään koko perheen kanssa. Perheterapiaan voi sisältyä ainoastaan yksittäisiä tapaamisia kahden kesken kuntoutujan kanssa.

Perheterapia voi toteutua kahden terapeutin antamana, jos tarpeellisuus on erikseen kuntoutussuunnitelmassa/B-lääkärinlausunnossa perusteltu.

2.3 Paripsykoterapia

Paripsykoterapiaan osallistuu kuntoutujan lisäksi hänen puolisonsa (myös avopuoliso) joko kaikilla käyntikerroilla tai osalle niistä. Koska kyse on paripsykoterapiasta, työskentely tapahtuu lähtökohtaisesti molempien puolisoitten kanssa.

2.4 Kuvataideterapia

Terapeuteille, joille pätevyys on vahvistettu kuvataideterapiasta, tehdään myös päätökset aina kuvataideterapiasta joko yksilö- tai ryhmämuotoisena. Kuvataideterapiana myönnetty kuntoutuspsykoterapia tulee aina toteuttaa kuvataideterapiana.

2.5 Muutokset terapiassa

- Terapian keskeyttäminen määräajaksi > yli 2 kk kestävät sovitut keskeytykset (esim. asiakkaan ulkomailla opiskelu, työharjoittelu tai terapeutin sairaus)
 - Tavanomaiset loma-ajat eivät ole perusteltuja keskeytyksen syitä eikä tarkoituksenmukaista ole muutoinkaan terapiaa keskeyttää alle kahden kuukauden mittaisiksi ajoiksi.
 - Loma-aikojen ja alle kahden kuukauden mittaisten taukojen kohdalla terapiakäyntejä voi tiivistää joko ennen tai jälkeen tauon.
- Terapian keskeytyminen
- Terapeutin vaihtuminen

Muutoksista on ilmoitettava aina viipymättä Kelaan, jotta tarvittavat tarkistukset asiakkaan kuntoutuspäätökseen voidaan tehdä. Ne on tehtävä, jotta terapian enimmäisaika/-määrä ei kulu.

2.6 Terapiapalautteet

Terapian toteutumisesta annetaan palaute. Palaute annetaan lomakkeella KU138. Jos palaute annetaan muutoin, sen tulee sisältää vastaavat tiedot.

- Jos terapia jatkuu, palaute tulee antaa viimeistään 4 viikkoa ennen meneillään olevan jakson päättymistä.
- Kun terapia päättyy tai terapeutti vaihtuu, palaute tulee toimittaa Kelaan viipymättä terapian päättymisen jälkeen.
- Jos terapia jatkuu välittömästi sovitun keskeytyksen jälkeen, palautetta ei alkujaksosta tarvita.

2.7 Potilasasiakirjamerkinnot

Terapeutin tulee huolehtia tarvittavista potilasasiakirjamerkinnoista lakien ja Valviran ohjeiden mukaisesti. Potilasasiakirjamerkinnoista tulee näkyä mm. asiakkaiden käyntipäivät, terapiakerran kesto ja kuka terapiaa on antanut. Erityisesti pari- ja perheterapiassa pitää kirjata perheenjäsenten osallistuminen kullakin terapiakäynnillä.

2.8 Terapiakäynnin kesto

- Käyntikerta korvataan 45 – 60 minuutin mittaisena.
- Terapiakäynti voidaan toteuttaa ja korvata kaksoiskäyntinä (yksilö- ja ryhmäterapiassa 90 – 120 minuuttia), jos kuntoutujan olosuhteet tai terapiamenetelmä sitä edellyttävät. Kaksoiskäyntien tulee aina perustua kuntoutujan tilanteeseen ja tarpeeseen.
- Jos terapia toteutuu kaksoiskäyntinä, pitää myös terapeutin tilityksessä tai asiakkaan korvaushakemuksessa näkyä kaksi käyntikertaa samalle päivälle. Näissä tilanteissa asiakkaalta menee samalla myös kaksi käyntikertaa ja hän maksaa kaksi omavastuuta.

Perhe- ja pariterapian käyntikerta korvataan 60 tai 90 minuutin mittaisena. Näitä terapioidia ei korvata kaksoiskäynteinä.

3 Terapiakustannusten korvaaminen

Kela korvaa terapiakäynneistä ja terapian toteutuksesta tehdystä lausunnosta Valtioneuvoston asetuksessa määritellyn [enimmäismäärän](#). Jos terapeutin perimä palkkio on suurempi kuin enimmäiskorvaus, jää yli menevä osa asiakkaalle itselleen maksettavaksi.

Kela **ei** korvaa peruuntuneita terapiakäyntejä.

3.1 Hoito- ja ohjausneuvottelut hoitavalla taholla

- Korvataan terapiakäynnin mukainen korvaus (pääsääntöisesti yksi terapiakäynti).
- Matkakustannukset korvataan verohallinnon voimassa olevien kilometrikorvausten mukaisesti.

4 Terapiakustannusten laskuttaminen

- Terapeutin tulee laskuttaa Kelasta terapiakäynnit viimeistään 2 kk kuluessa terapiakäynnin toteutumisesta tilitys- ja laskulomakkeilla KU 205 ja KU 206.
- Asiakkaan tulee hakea korvausta Kelasta 6 kk kuluessa terapiakäynnin toteutumisesta lomakkeella KU 204.

Jos terapeutti käyttää tilitysmenettelyssä omia lomakkeita, pitää niistä löytyä [kaikki](#) vastaavat tiedot.

Kela noudattaa kuntoutuskustannusten maksamisessa maksuehtolain (Laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista, 30/2013) mukaista maksuaikaa, joka on enintään 30 päivää laskun vastaanottamisesta. Edellytyksenä on, että palveluntuottaja on toimittanut maksamiseen tarvittavat tiedot ja selvitykset.

4.1 Tilityslomakkeiden ja terapiapalautteiden postittaminen

Tilityslomakkeet on hyvä [postittaa](#) Kelaan omassa kurossaan ja asiakkaan etuusasiaan liittyvät terapiapalautteet eri kurossa.

5 Terapeutin toiminta

5.1 Terapeutin terveydentila

Kelan kuntoutuspsykoterapiaa antavan terapeutin tulee olla itse työkykyinen. Jos terapeutti tulee osittain tai kokonaan työkyvyttömäksi ammattiinsa käynnissä olevan terapian aikana, hänen mahdollisuutensa toimia Kelan tuella järjestettävän kuntoutuspsykoterapian antajana harkitaan tapauskohtaisesti erikseen. Tällöin otetaan huomioon tehtävien ratkaisujen merkitys kuntoutuvaan asiakkaan kannalta.

Terapeutin tulee ilmoittaa Kelaan työkykynsä olennaisesti vaikuttavat seikat. Silloin kun terapeutti on psykiatrisen sairauden vuoksi työkyvytön hän ei voi toimia Kelan tuella järjestettävän kuntoutuspsykoterapian antajana.

5.2 Terapeutin tietoihin esto Kelan kuntoutuksen palveluntuottajarekisteristä

Terapia tulee toteuttaa voimassaolevan lainsäädännön, hyvän kuntoutuskäytännön ja Kelan toimeenpano-ohjeiden mukaisesti.

Palveluntuottajarekisteriin voidaan kirjata terapeutin pätevyyttä koskeviin tietoihin määräaikainen esto. Esto tarkoittaa sitä, että Kelan kuntoutuspsykoterapiapäätöksiä ei voi tehdä uusille asiakkaille mutta meneillään olevat terapiat voi hoitaa.

1. Esto voidaan kirjata, jos
 - terapeutin toiminnasta tai käyttäytymisestä tulee asiakaspalautteita, jotka edellyttävät tilanteen selvittämistä

Esto on voimassa tilanteen selvittämisen ajan.

2. Esto voidaan kirjata, jos toistuvasti (= useammin kuin kaksi kertaa vuodessa):
 - joudutaan terapiapalautetta pyytämään samasta asiakkaasta
 - laskutuksessa esiintyy epäselvyyksiä tai tilitykset ovat myöhässä

Esto on näissä tilanteissa 3 kuukauden mittainen ja se voidaan poistaa ja tiedot palauttaa, jos tilanne on korjaantunut.

3. Esto voidaan kirjata, jos Valvira rajoittaa psykoterapeutin ammatinharjoittamisoikeutta
 - Esto voidaan poistaa, kun Valviran rajoitus päättyy.

5.3 Tietojen poisto Kelan kuntoutuksen palveluntuottajarekisteristä

Palveluntuottajan tiedot voidaan poistaa myös kokonaan rekisteristä, jos:

- terapiaa ei toteuteta voimassaolevan lainsäädännön, hyvän kuntoutuskäytännön ja Kelan toimeenpano-ohjeiden mukaisesti eikä asia korjaannu ohjeistuksesta huolimatta
- jos Valvira poistaa psykoterapeutin ammatinharjoittamisoikeuden